

Perheen arki, vanhemmuus ja hyvinvointi

Tenure track –professori Mia Tammelin, Perla,
Tampereen yliopisto

Perheen arki, vanhemmuus ja hyvinvointi

Mia Tammelin

Lapsuuden, nuoruuden ja perheen tutkimuskeskus (PERLA)

Tampereen yliopisto

mia.tammelin@tuni.fi

Arjen näkökulma: Perhe-elämän tarkastelua mikrotasolla

- Arki määrittyy **suhteessa muihin** (relaationaalisuus).
- Tekee näkyväksi esimerkiksi valtasuhteet, toimijuuden, normit sekä sukupuoleen ja kulttuurin liittyviä tekijöitä
...sekä sen, miten näitä tuotetaan, uudistetaan ja vastustetaan.

Mitä arki on?

- Arki on jotain muuta kuin juhla tai muut "erityiset" tapahtumat – **yksi vai monenlaista arkea?**
- Arkeen liitetään usein ajallisuus ja se liittyy kiinteästi paikkoihin, etenkin kotiin tilana.
 - **Rutiinit ja rytmit**
 - Rutiinit luovat turvallisuutta, mutta edellyttävät ennustettavuutta – **onko kaikilla mahdollisuus ennakoitavuuteen?**
- **Aikarakenteet** (ansiotyö, koulu, palvelut ja etuudet), vaikuttavat perheen arkeen – **yhteensopivuus & ristiriidat?**

Yksinkertaisten ja päivittäisten asioiden ymmärtäminen on tärkeää, koska yhteiskunnan kokonaisuus on läsnä erilaisissa toiminnoissa.

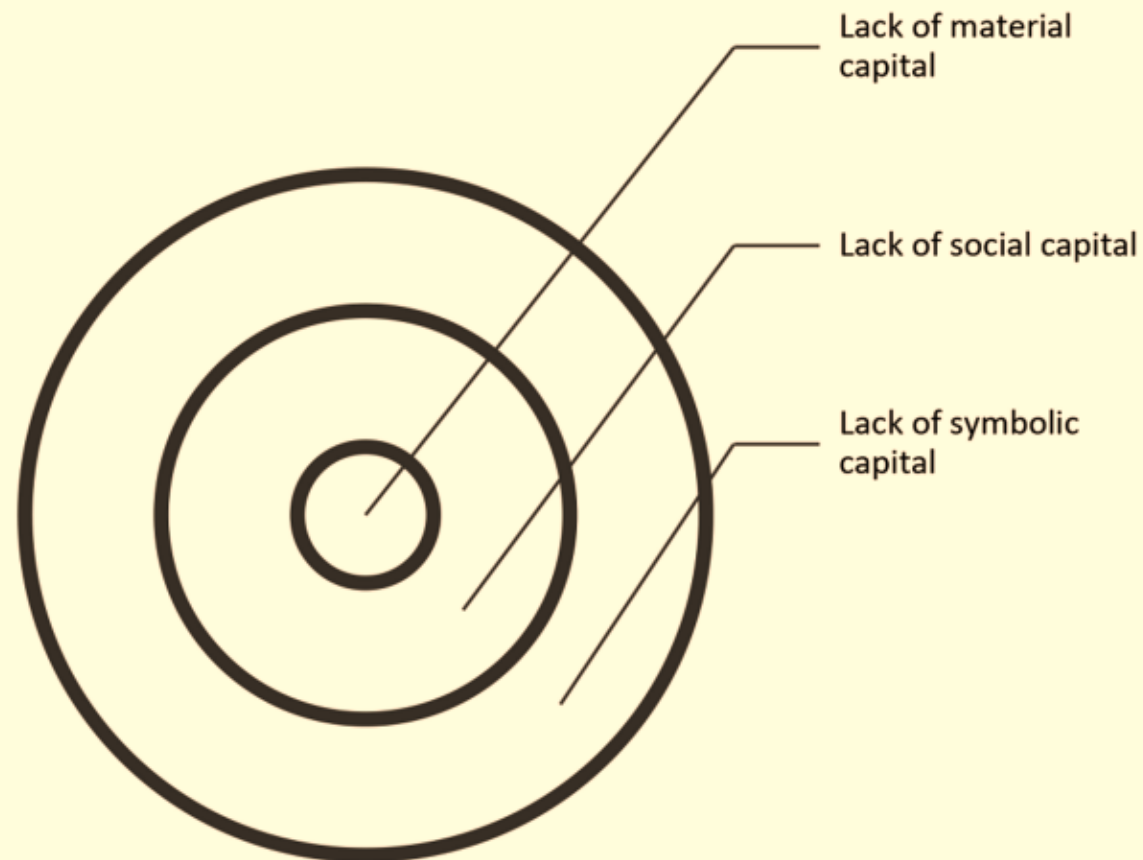
(Jokinen 2005)

Mitä köyhässä elämäntilanteessa eläminen tarkoittaa?

Köyhyyspyörä (Krumer-Nevo 2017)

Figure 1. The Wheel of Poverty

Aineellisen pääoman puute
> materiaallinen puute

Sosiaalisen pääoman puute
> verkostot, sosiaaliset suhteet
(rajoittaa esim.
koulutusmahdollisuuksia)

Symbolisen pääoman puute
> sosiaalisen vuorovaikutuksen
rakenne (ilmenee syrjintänä,
epäkunnioituksena, 'toiseutena')

Note. "Wheel of poverty" from Krumer-Nevo (2017), p. 815.

Mitä köyhässä elämäntilanteessa eläminen tarkoittaa?

Olen usein huomannut, että köyhyyden tai pienituloisuuden ilmitulo keskusteluissa ja kohtaamisissa on **vaivaannuttavaa** ja **vastenmielistä, kummallista ja nukkavierua, tuntematonta**.
Erittäin huono puheenaihe.

Rahasta ja varsinkaan köyhyydestään, kun ei saa puhua ääneen, ettei tule paha tai syyllinen olo sille toiselle....

Uskon, että sukulaiseni ja ystäväni **eivät edes tiedä** kuinka köyhiä olemme. En **koskaan** puhu raha-asioista enkä valita.

Mitä köyhyys tarkoittaa arjessa?

- Materiaalista puutetta, vaikuttaa kuluttamiseen
- Keskittymistä 'selviytymiseen'
- Voi vaikuttaa identiteettiin ja sen muotoutumiseen sekä käsitykseen itsestä 'toisena'
 - ei tasa-arvoisena ja tärkeänä kansalaisena tai ihmisenä, vahva stigma
- Vaikuttaa osallisuuden kokemukseen ja käsityksiin toimintamahdollisuuksista
- Tuottaa hyvinvointivajeita

(Tutkimuksia mm. Virrankari & Isola 2021; Kallio & Hakovirta 2021; Haavisto ym. 2021; Lemetyinen 2014; Salmi ym. 2016, Lapsen ääni 2018, 2022)

Köyhyys on paitsi materiaalista puutetta, myös sosiaalinen ongelma. Vaikutukset eivät ole vain taloudellisia.

Vanhemmuus lapsiperheköyhyyden kontekstissa?

- **Arjen kuormittavuus, jatkuva 'selviytyminen', psyykkinen stressi heijastuu vanhemman hyvinvointiin ja voi vaikuttaa jaksamiseen vanhempana (äitinä/isänä sekä yhteisvanhemmuuteen).**
- Saattaa:
 - altistaa masennukselle ja stressille, joka voi heijastua edelleen lapsen ja perheen hyvinvointiin (Gupta ym. 2007; Ahmed & Kingslolver 2004; Banovcinova ym. 2014, Salmi ym. 2016, Pryor ym. 2019, Beasley ym. 2022)
 - altistaa aggressiiviselle vanhemmuudelle tai lasten laiminlyönnille (Salmi ym. 2016; Beasley ym. 2022)
 - siirtää aikuisille kuuluvaa vastuuta lapsille
 - luoda jännitteitä perheenjäsenten välille, altistaa lähisuhdeväkivallalle (Törrönen 2001) ja heikentää parisuhdetta (Wray 2015).

Kasautuva huono-osaisuus erityisen haitallista hyvinvoinnille.

Köyhä elämäntilanne **saattaa** yhdistyä:

- päihteiden ongelmakäyttöön
- terveydenhuollon ja muiden palvelujen alikäyttöön
- rajallisiin mahdollisuuksiin lastenhoitoon ja lasten tukemiseen koulutehtävissä
- matalaan koulutustasoon ja puutteisiin koulutusmahdollisuuksissa
- pitkiin työmatkoihin, huonoihin työoloihin, epämukaviin työaikoihin ja työvuoroyhdistelmiin, sirpaleiseen työaikaan
- riittämättömään/puutteelliseen asuntoon
- mielenterveyden ongelmiin
- velkaisuuteen

(Ks. esim. Edin ja Kissane 2010; McLoyd 2021; Staveteig ja Wigton 2000; Törrönen 2001; Vernon-Feagans ym. 2012; Beasley ym. 2022; Hiilamo ym. 2022)

Vältettävä leimaavia negatiivisia oletuksia ja 'toiseutta' tuottavia käytäntöjä.

Vanhemmuus köyhyyden kontekstissa tarkoittaa myös:

- lapsen tarpeiden asettamista omien tarpeiden edelle (Isola 2009, Karttunen 2019)
- pyrkimystä ja kykyä taata arjen jatkuvuus, muuttumattomuus (Lister 2004, Roivainen 2011, Krok 2009, Ridge 2009, Karttunen 2019)
- kekseliäisyyttä ja oivaltamista (Tammelin & Viitasalo, tulossa)
- sukupolvien välistä, lähiyhteisössä ja yhteiskunnassa toteutuvaa solidaarisuutta ja yhteisöllisyyttä (Daly & Kerry 2015; Tammelin & Viitasalo, tulossa)
- **vanhemmuus – elämäntilanteesta huolimatta - tuo hyvinvointia, iloa ja tyytyväisyyttä (Salmi ym. 2016)**

Vaikeinta köyhyydessä on se, ettei se ole **sosiaalisesti hyväksyttävää**. Minua ei häiritse toisten ulkomaanmatkat, mutta **se häiritsee**, etten voi jakaa elämäni vapaasti naapureideni tai ystäväperheiden kanssa.

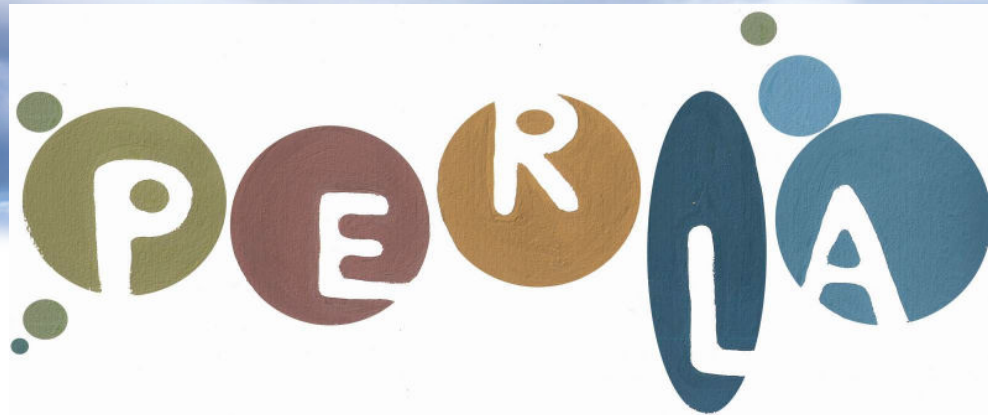
Lopuksi – take away message?

- Taloudellisista ongelmista johtuva **jatkuva selviytyminen** kuormittaa arkea ja vanhemmuutta.
 - ...**mutta kekseliäisyys ja sinnikkyys** sekä **lasten tarpeiden priorisoiminen** kuvaavat usein köyhissä elämäntilanteissa olevien vanhemmuutta.
- **Vältettävä** tuottamasta negatiivisia käsityksiä ja uusintamasta stigmaa
 - ”köyhä perhe”, ”köyhä lapsi” – ilmaukset >kohdennus elämäntilanteeseen, jossa on köyhyyttä

Köyhyyttä **voidaan vähentää** ja sen tuottamiin haitallisiin vaikutuksiin **voidaan vaikuttaa**.

Kiitos!

mia.tammelin@tuni.fi

 @tammelin_mia

<https://research.tuni.fi/perla/>

 @tuniPERLA

 @perla_tuni